

...І НАЗВАЛИ ДОЛИНУ ВОВЧОЮ

Півтора десятиліття тому побував у Канаді, а відтак довідався чимало цікавого з історії та сучасності цієї заокеанської країни. Мабуть, нічого поганого в тому немає, що намагаємося бодай краєчком ока зазирнути у вир «забугорного» буття, приміряти їхні життєві параметри до вітчизняних стандартів, долучитися до культурної спадщини різних країн і народів. А між тим спіймав себе на думці: прагнучи зазирнути в Європу чи Америку, подекуди вдома «під носом» розгублюємо неоціненні скарби минувшини, топчемося незабутніми сторінками літопису рідного краю, залічуємо душу всіляким непотребом, водночас нехтуємо цінними крупинками власної історії. До такого прикрого висновку, зокрема, дійшов після розмови із жителем Новин, людиною бувалою, освіченою, з проникливим розумом і щирою душею – Іваном Григоровичем Сидорук.

СОРОЧКА ВІД ЛІБОВИЦЬКОГО

За словами Івана Сидорука, Новини заснували чеські поселенці у 1861 році. Саме цього року у Росії відмінили кріпосне право, а царський і чеський уряди уклали договір, згідно з яким із Чехії на наші терени запрошувалися газди для навчання місцевого люду культури землеробства. Власне, тоді впроваджувати землеробство було проблематично, адже на місці теперішніх Новин шуміли столітні ліси, у яких водилися зграї вовків. До речі, село тоді мало і відповідну назву – Вовча Долина. Люди з інших сіл, котрі добиралися в Олику на ярмарок, групувалися у таку собі кавалькаду із 15-16 підвід, аби гуртом можна було боронитися від лісових хижаків. Один-два навіть сильних і сміливих чоловіки нічого не могли вдіяти зажерливим господарям лісу і часто ставали їх жертвами.

Відтак прибулі із цивілізованої Чехії господарі селилися в землянках, кор-

чували дерева у лісі, обробляли землю і з роками приступили до виконання головної місії – впровадження культури землеробства.

Минали роки і Новини стало одним із найрозвинутіших сіл в окрузі. У 1947 році тут мешкало 1200 жителів, у школі навчалося 260 учнів. Діяла бібліотека, книгофонд якої становив більш як 9 тисяч книг. У селі діяв медпункт і пологовий будинок.

Творчою родзинкою Новин став краєзнавчий музей, біля витоків якого стояли педагоги та сільські активісти. Музей розташували у п'ятикімнатному будинку, який спорудили чехи. У ньому начебто мала розміститися школа, але так сталося, що відвели цю споруду під музей.

В одній із кімнат знаходилися карти господарств, які входили до складу Пугачівської сільської ради: Новин, Московщини, Великих Дорогостаїв, Червоної гори, Боярки, Пугачівки. У спеціальних папках зберігалися історії кожного з отих господарств.

У другій кімнаті площею 68 м² знаходилися експонати, які фіксували минувшину від первіснообщинного ладу і до часів Великої Вітчизняної війни.

У кімнаті Слави зберігалися похвальні грамоти, якими нагороджували господарство, кубки, дипломи, завойовані місцевими спортсменами. Знайшлося тут місце і речам відомого артиста-вокаліста Володимира Лібовицького, котрий народився в Новинах: вишита українська сорочка, вінки, якими винагороджували співака під час гастролей у Швейцарії, Польщі, Франції.

Були у музеї Ленінська і природнича кімнати. У цій скарбничці історії села налічувалося 855 оригінальних експонатів та більш як 1000 всіляких копій. Допомогали її облаштовувати згідно з усіма фаховими премудростями працівники музеїв Рівного, Львова.

За словами Івана Сидорука, у краєзнавчому музеї були цінні експонати: ткацький верстат, гребінка для чесання вовни, оригінальна старовинна січка, коловоротка старого зразка та інші. На жаль, з часом приміщення почало затікати, тож прийняли рішення експонати перенести у школу, а сільський краєзнавчий музей зник із карти закладів культури. Нівелювали значення деяких експонатів і суспільно-політичні зміни в Україні та нашому краї. Однак за багатьма цінними музейними речами болить душа в Івана Григоровича, бо це

було його дітище.

Нині у Новинах діє початкова школа, де навчається 17 учнів, медпункт, а також клуб. Щоправда, гуртки художньої самодіяльності не діють. Мабуть, не тільки в цьому селі...

НА ЛИЖАХ У... ЄВРОПУ

А тепер кілька слів про згаданого вище Володимира Лібовицького. Його мама – чешка за національністю – уродженка Червоної гори, а батько – з Новин. Із дитинства Володимир дружив із ровесниками-українцями, залюбки одягав українську вишиту сорочку, яку через десятиліття передав у краєзнавчий музей.

За утиски з боку панської Польщі Володимир проїнявся бажанням податися світ за очі від ненависного режиму. І здійснив свою мрію в оригінальний спосіб: став на лижі у Новинах і проліжно аж у... Чехію, на батьківщину неньки.

Під час перетину польсько-чеського кордону емігранта вислідкували чеські прикордонники.

- Гоху! Кам єдеш? Чеською це означало: Хлопче! Куди їдеш?

Вільно володіючи рідною мовою мами, Володимир не розгубився і відповів:

- Я зблділ. Мовляв, заблудився під час лижної прогулянки. Прикордонники прийняли його за свого ще й підказали у якому напрямку слід бігти «додому».

Не з медом було Володимиру Лібовицькому на чужині, зазнав болю і матеріальної скрути. Але ніякі перешкоди не завадили на шляху до здійснення мрії: закінчив консерваторію і своїм співом радував слухачів на сценах європейських концертних залів. Мистецька слава Володимира Лібовицького долинула і до місць, де з'явився на світ і звідки вирушив у європейський лижний марафон. Відтак вже у сімдесяти-вісімдесяті він двічі гостював у рідному селі, зупинявся в оселі привітної і щирої родини Сидоруків. Іван Григорович тричі побував у Чехії в гостях артиста з європейською славою. На жаль, життєва пісня Лібовицького уже не зворушить серця людей, бо співак одійшов у Царство Небесне...

Звісно, треба прагнути в Європу, інтегруватися у світове співтовариство. Однак прямувати туди треба не із задертою головою, а збагачувати серця духовними цінностями рідного краю. Бо минувшина, усвідомлена і заколисана на скрижалях власної душі, віддасть сторлицю у майбутньому.

Віталій ТАРАСЮК.